

GYERMEKSZEMMEL A GYERMEKJOGI EGYEZMÉNY

Gyermekjogok Magyarországon

2012

Az ENSZ Gyermekjogi egyezménye kimondja a gyerekek részvételi jogát az őket érintő ügyekben. 2012-ben az UNICEF Magyar Bizottsága, a Gyermekjogi egyezményhez kapcsolódó civil jelentés keretében 2800 gyermeket kérdezett meg gyermekjogi tapasztalatairól.

Az UNICEF Magyar Bizottság gyermekjogi projektjének eredményei szerint, a fogyatékossgal élő gyermekek kétharmada nem ismeri a jogait. Gyermeket verni tilos – mégis a magyar gyermekek negyede gondolja, hogy a szülőnek joga van megverni őt. Lelki bántalmazástól szenved három gyerekből kettő. Minden második fogyatékossgal élő gyerek áldozatává válik hátrányos megkülönböztetésnek és kirekesztésnek.

Az UNICEF-nél a gyerekek az elsők!

Az ENSZ Gyermekjogi egyezménye kimondja a gyerekek részvételi jogát az őket érintő ügyekben. Az UNICEF különösen fontosnak tartja ezért, hogy lehetőséget biztosítson a gyerekeknek, hogy ők maguk mondhassák el, hogyan látják saját helyzetüket, jogaik érvényesülését.

2012-ben Magyarország harmadik alkalommal ad számot az ENSZ Gyermekjogi Bizottsága előtt a gyermekjogi egyezmény végrehajtásáról, a gyermekjogok magyarországi érvényesüléséről.

Ezt a beszámolót a kormányzat mellett egy civil szervezetekből álló koalíció is elkészíti, és a Gyermekjogi Bizottság a két jelentést együttesen értékeli. Az UNICEF Magyar Bizottsága a civil koalíció részeként készítette el 2012-ben speciális jelentését, 2800 gyermek részvételével. Ez a *“Gyermekjogi egyezmény a gyermekek szemével”*, mely elsőként vonta be a gyermekeket a jelentéstételi mechanizmusba. Ez az első olyan magyar jelentés, amelyben a gyermekek is hangot adhattak gondolataiknak, véleményüknek.

Az UNICEF projektjében 2700, 18 éven aluli gyermek töltötte ki gyermekjogi kérdőívünket, míg 100 gyermek rajzot, prezentációt, plakátot, videofilmet készített arról milyen gyermekjogokat ismer, és melyek szerinte a legfontosabbak. Bár a gyermekek projektben való részvétele esetleges volt, ezért annak eredményei nem tekinthetők reprezentatívnak, mégis a magas részvételi szám miatt nagy jelentőségűnek és informatívnak gondoljuk, melyek jól jelzik a legfontosabb tendenciákat Magyarországon.

A gyermekjogok megismerésének fontossága

Eszerint a magyar gyermekek számára az oktatáshoz és az egészségügyi ellátáshoz, valamint a játékhoz, szabadidőhöz való jog a legfontosabb. A gyermekjogokkal való foglalkozás minden esetben a jogok megismerésével kezdődött – hiszen a gyermekek az iskolákban nem találkoznak a gyermekjogokkal, a Gyermekjogi egyezmény szövegével. Vannak persze olyan elkötelezett felnőttek (pedagógusok, szülők, civil segítők), akik a tanrend részévé teszik a gyermekjogokat, de ez sajnos nem tekinthető általánosnak. Sok esetben azt lehet tapasztalni, hogy a felnőttek veszélyt látnak a gyermekjogokban, és nem lehetőséget.

A gyermekjogok megismerése / megismertetése remek lehetőség arra, hogy a gyermekek a saját élethelyzeteiken és jogaikon keresztül tanulják meg korlátaikat és saját, illetve mások jogainak pozitív megélését.

Partner intézményeink voltak a projektben:

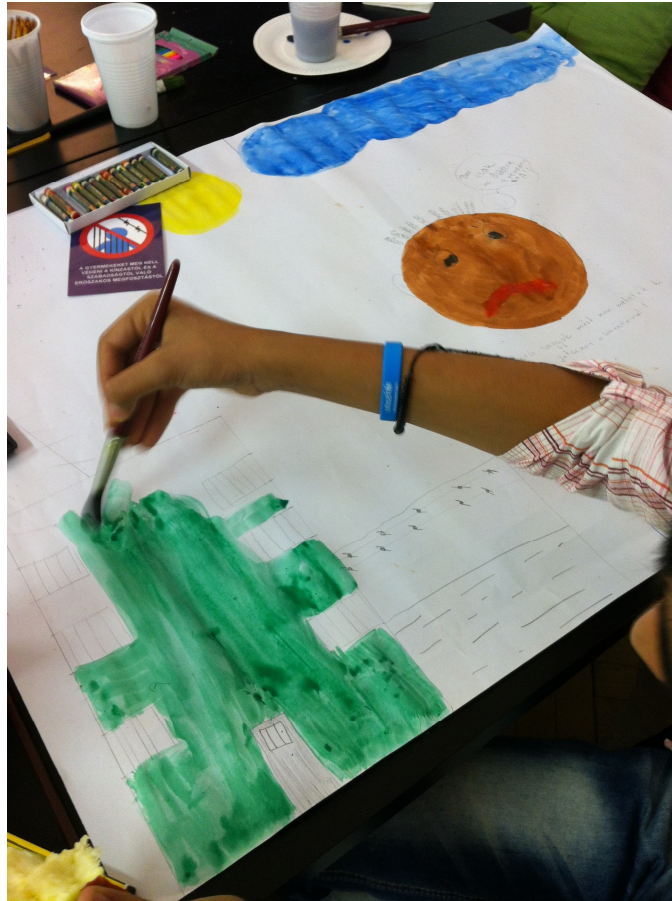
„Lehet, hogy vannak gyermekjogok, de nekem nincsenek jogaim!”

A gyermekjogi csoportfoglalkozások másik fontos tanulsága az volt, hogy a résztvevő gyerekek nem úgy gondoltak a gyermekjogokra, mint ami az ő életükben is jelen van / jelen lehet. Többségük számára a gyerekjog elvont fogalom maradt, mert a mindennapok tapasztalatai nem erősítették rá, hogy ők ténylegesen rendelkeznek ezekkel a jogosultságokkal. Az oktatáshoz való jog, vagy az egészségügyi ellátás joga azért is szerepelt olyan sokszor, mert ezek azok, amelyeket a gyerekek ténylegesen megélhetnek. Ugyan miért tartaná fontos jognak a „tájékoztatáshoz való jogot”, vagy a „bántalmazástól való védelem jogát”, esetleg a „gyermek legfőbb érdekének érvényesülését” egy gyerek, ha soha korábban nem élte még meg, hogy mit is jelentenek valójában ezek a jogok? Mit jelent úgy informálva, tájékoztatva lenni, hogy azt valóban meg is értse a gyerek, mit jelent azt tapasztalni, hogy az őt érintő döntésekben kikérik és figyelembe veszik a véleményét? Mit jelent a testi fenyegetés tilalma, ha a gyerek azt tapasztalja, hogy a szülei megüthetik őt? Ha a valóság (a tapasztalatok), és az írott jog között szakadék van, a gyerek (miként a felnőtt is), nem az írott szabályban fog hinni, hanem a mindennapi realitásban.

„Kérlek, mesélj még!”

A csoportfoglalkozásokon a gyerekek nagy figyelemmel és érdeklődéssel vettek részt a jogaikkal foglalkozó játékokon, beszélgetéseken. Nyitottak és befogadóak voltak, azonban sokszor nehézséget okozott számukra, hogy elvonatkoztassanak a játék-szituációtól, és saját élethelyzetükre alkalmazzák a megismert gyerekjogokat. Nehézséget okozott az is, hogy találjanak olyan képet, történetet, eseményt, amivel meg tudják jeleníteni ezeket a jogokat. A rajzok sokszor megismételték azokat az ábrákat, képeket, amiket a gyermekjogi játékok során a felnőtt segítők mutattak a gyerekeknek. A gyermekek asszociációit, képzet-társításait sok esetben akadályozta (mint ahogy már korábban is írtuk) a saját élmények hiánya.

A személyes foglalkozások mellett kérdőíveket is töltöttek ki a gyerekek. Az UNICEF önkéntesek több gyermekrendezvényen is kint voltak, így a „Gyermekszigeten”, a „Nagy sportág választón”, a „Siketek és Nagyothallók Országos Rendezvényén”, és több kisebb családi programon is.

Összesen 2700 gyermek válaszolt a kérdéseinkre, amelyek részben a gyerekek ismereteire, részben pedig attitűdjeikre, meggyőződéseikre, véleményeikre kérdeztek rá.

Gyermekjogi Kvíz UNICEF MAGYAR BIZOTTSÁG

Készen állsz a változásra? Ismerd meg a jogaidat, olvasd el a gyermekjogi egyezményt!
www.unicef.hu

9. Miért fontos, hogy tudj, milyen jogaid vannak?

1 hogy jó osztályzatot kapsz a suliban
2 hogy tudjam, hogyan kellene velem bánni
x hogy dícséretessek a barátaim előtt

10. Pippa szülei avatják, és ő a mamájával el. Apukáját nem láthatja, csak havonta egyszer, de ő szerette jobban az anyját. Van joga Pippának kérni ezt?

1 Nem. Pippa még gyerek. Nem szólhat bele a felnőttök dolgába.
2 Igen, minden gyereknek ügyesnek kell vennie a véleményét az őt érintő döntésekben.
x Persze, Pippa dönti el, hogy mikor és hogyan akar az apukájával találkozni.

11. Max 10 éves, és nem nagyon szokta megcsinálni a házi feladatot. Azt gondolja, hogy buta ahhoz, hogy egyedül megválaszolja a kérdéseket. Tud valaki segíteni neki?

1 Nem. Maxnak keményebben kell dolgoznia. Ez csak rajta múlik.
2 Maxnak joga van a tanulásához, és hogy a tanárai, szülei és más felnőttek segítsék őt abban, hogy jól teljesítsen az iskolában.
x Maxot jól el kellene venni.

12. Panka hét éves, és nem tud járni. Kerekese székkel közlekedik, de nem tudja használni az iskolai menzáját, mert a lépcsők miatt nem tud oda bemenni. Mit kellene tenni?

1 Panka egye meg az ebédjét az osztályteremben
2 menjon át egy másik iskolába, ahol van fejőró a menzához
x az iskolának epítésre kell egy fejtető, hogy Panka be tudjon menni a menzára is

13. Toma elvett egy játékot az egyik boltban anélkül, hogy kifizette volna. A rendőrség elkapta, és most a bíróságra kell mennie. Mi fog történni vele?

1 egyenesen elviszik őt a börtönbe
2 a bíróság meg fogja engedni Toma szüleinek, hogy úgy büntessék meg őt, ahogy csak akarják
x Tomának felelősséget kell vállalnia azért, amit tett, de lehetőséget kell neki adni arra, hogy javíthatja a börtönök okozott kárt

13+1. Franciaikát és testvérét a szülei mindig megverik otthon, ha valami rosszat csinál. Megfeleltet ez?

1 nem, a gyerekeket egyáltalán nem szabad megverni
2 igen, egy szülő bármit megtehet
x csak kicsit verhetik meg, nagyon – például úgy hogy nyoma maradjon, nem

1. Magyarországon hány éves kor alatt számít valaki gyereknek?

1 18 éves kor alatt
2 10 éves kor alatt
x 1 éves kor alatt

2. Mit jelentenek a gyermekjogok?

1 néhány szabályt arról, hogy milyen fantasztikusak a gyerekek
2 néhány szabályt arról, hogy a gyerekeknek mindenhez joguk van
x néhány szabályt arról, hogyan kellene a gyerekekkel bánni

3. Miért kell, hogy a gyerekeknek külön jogaik legyenek?

1 mert a gyerekek túl mohók
2 nincsenek is külön jogai a gyerekek
x mert a gyerekeket külön védelem és gondoskodás illeti meg

4. Ellenőrzi bárki, hogy milyen helyzetben vannak a magyar gyerekek?

1 nem, sona
2 igen, ism is jelentést kell ímni a kormányknak, hogy mit tett a gyermekjogok érvényesítéséért
x a civil szervezetek vizsgálják csak a gyerekek helyzetét

5. A gyerekek jogainak gyűjteményét az ENSZ Gyermekjogi Egyezmény tartalmazza. Minnek a rövidítése az ENSZ?

1 Egyeszarvuk és Nagymamák Szövetsége
2 Egységes Nemzetközi Szilvanány
x Egyesült Nemzetek Szövetsége

6. Az ENSZ 1945 óta a világ nemzeteit fogja össze. Mi az ENSZ doiga?

1 segít az országoknak, hogy együtt tegyenek azért, hogy a világ egy jobb és biztonságosabb hely legyen
2 megmondja mindenkinek, hogy mit csináljon
x mindenkivel jó hangosan kiabál konferenciákon és megbeszéléseken

7. Az ENSZ speciális, a gyerekek jogaiért és jólétéért foglalkozó szervezete az UNICEF. Mit teez az UNICEF a gyerekek jogaiért?

1 megbünteti azokat, akik gyerekeket bántanak
2 biztosítja, hogy az országokban érvényesüljenek a gyermekjogok
x biztosítja, hogy az ENSZ Gyermekjogi Egyezménye szépen és tisztán tartva ki legyen állítva egy genfi múzeumban

8. Mióta van érvényben a gyermekjogi egyezmény Magyarországon?

1 2010
2 nincsen érvényben
x 1991

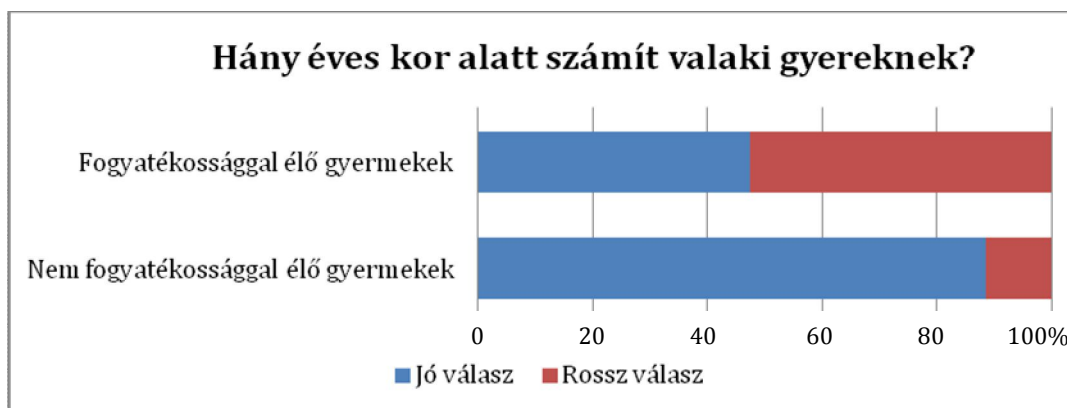
UNICEF MAGYAR BIZOTTSÁG

„Gyerek, de joggal!”

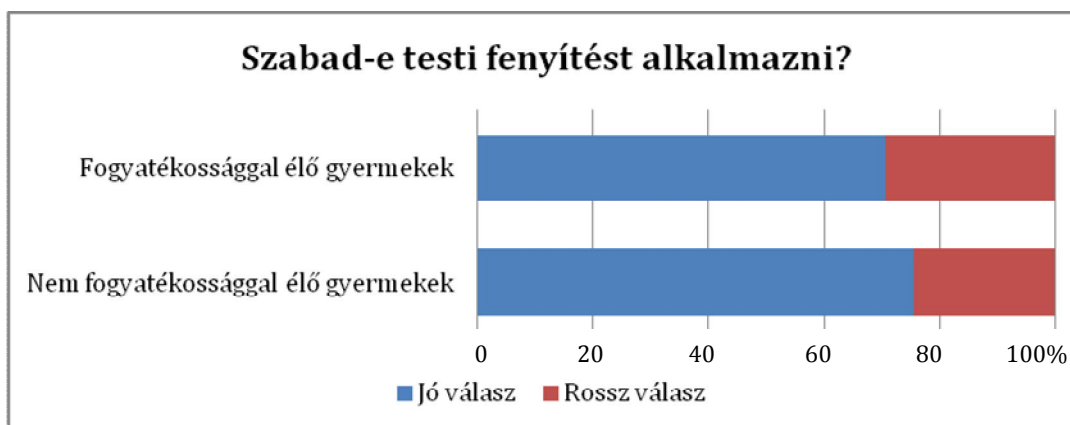
„Fogyatékosággal élő gyermek, de joggal!”

A tapasztalatok szerint a válaszadók 90%-a tudta, hogy 18 éves korig számít valaki gyereknek, és azzal is tisztában volt a gyermekek 85%-a, hogy léteznek a gyermekjogok. Abban már nagyobb bizonytalanság volt, hogy a jogok hol és hogyan ismerhetők meg. Itt a gyerekek harmada nem tudott a Gyermekjogi egyezmény létezéséről, és jelölt meg rossz választ. A gyermekjogokkal kapcsolatos attitűdök, vélemények területén a legnagyobb arányú bizonytalanságot a testi fenytés területén tapasztaltunk. Míg az iskolai élet, a tanulás és a különél szülővel való kapcsolattartás joga területén a gyerekek közel 85%-a adott helyes választ, addig a testi fenytés területén a gyerekek harmada gondolta úgy, hogy a szülőknek joguk van megverni, megütni őket. Ezek az arányszámok a fogyatékosággal élő gyermekek körében jelentős eltérést mutattak. Sokkal magasabb volt az ismerethiányból eredő rossz válaszok aránya. A fogyatékosággal élő gyermekek közel 50%-a nem tudta, hogy a gyermekkor határa a 18. életév, miként azzal is közel felük nem volt tisztában,

hogyan ismerhetőek meg a gyerekjogok. Ez az adat azért is figyelemfelkeltő, mert a fogyatékossgal élő gyermekek sokkal többször kerülnek kiszolgáltatott helyzetbe – ezért fokozott védelemre lenne szükségük, aminek része a jogismeretük, jogtudatosságuk növelése is.

A testi fenyítés megítélésében nem volt jelentős különbség a fogyatékossgal élő és a nem fogyatékos gyermekek között. Mindkét gyermekcsoport közel azonos arányban gondolta úgy, hogy a szülőknek, felnőtteknek joguk van megütni őket. Ez az adat egy újabb felkiáltó jel, ami arra hívja fel a figyelmet, hogy hiába létezik a jogszabályokban (2005 óta) zéró tolerancia a gyermekbántalmazással, gyermekveréssel szemben, a családok, gyermekek életében ez még nem jelenik meg. Nagyon komoly szükség van a pozitív gyermeknevelési technikák mind szélesebb körű megismertetésére, a fegyelmezés és a büntetés közötti különbségek (és választási lehetőségek) megmutatására – és úgy általában, a társadalmi tudatformálásra – ezen a területen.

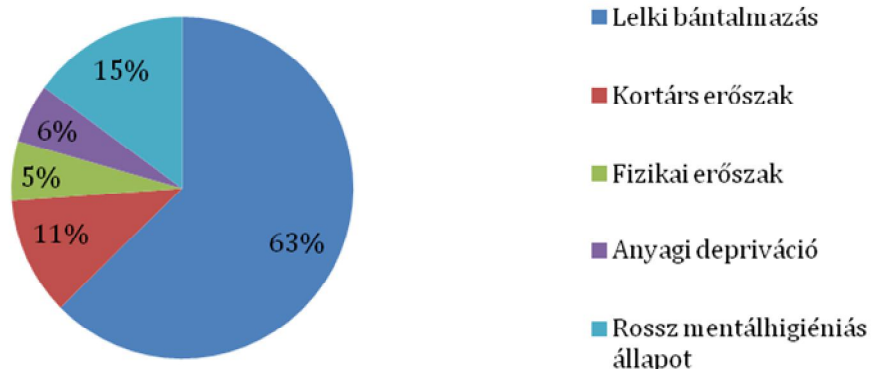

A gyermekbántalmazásnak és a gyermekekkel szembeni erőszaknak azonban nem csak a fizikai dimenziója jelent meg a gyermekek válaszaiban. A lelki, érzelmi erőszak egyes formái (kirekesztés, figyelem és tisztelet hiánya, kiközösítés, verbális erőszak / csúfolódás) is gyakran merültek fel problémaként. A gyerekek egymás közötti erőszakos cselekményeiben is a verbális, ill. érzelmi abúzus szerepelt első helyen (csúfolódás, kiközösítés, on-line zaklatás.¹) Ezen túlmenően a család anyagi helyzete, a pénztelenség, és a szülők, barátok elvesztésétől való félelem jelentett még magasabb arányban problémát az UNICEF gyermekjogi játékaiban résztvevő gyerekeknek.

¹ Amikor a gyerekek bántó dolgokat írnak egymásról online felületeken, például a Facebookon.

Nem fogyatékossgal élő gyermekek főbb problémái

A fogyatékossgal élő gyermekek számára a kirekesztettség és az azzal kapcsolatos tapasztalatok jelentettek meghatározó problémát. Így, például ha az „emberek furán néznek”, ha „amikor mondani akar valamit a gyerek, akkor türelmetlenek”, ha „a jelnyelvet nem használta a gyerek az iskolában” és persze ha az órán nem értik, amit a tanár mond. A fogyatékossgal élő gyerekek jelentős része önértékelési problémákat is megfogalmazott. Azokat az érzéseket írták le, amikor nehezen tudták elmondani, amit akartak, amikor nem számított a véleményük, amikor csúfolták őket, és amikor azt tapasztalták, hogy másként bánnak velük, mint kortársaikkal.

Fogyatékossgal élő gyermekek főbb problémái

Az UNICEF Magyar Bizottsága gyermekjogi projektjének tanulsága szerint, még nagyon sok tennivalónk van nekünk, felnőtteknek a gyermekjogok megismertetése, és a gyermekek védelme területén. Különösen oda kell figyelnünk a fogyatékkal élő gyermekekre, akiknek speciális védelemre van szükségük (és joguk), és akik jelenleg komoly kihívásokkal küzdenek a gyermekjogok megismerése és azok érvényesítése területén.

Közös felelősségünk, hogy a magyar gyerekek saját jogaikon keresztül tanulhassák meg az őket (minket) körülvevő világ játékszabályait, vállalhassanak felelősséget tetteikért, tapasztalhassák meg saját korlátaikat és mások jogainak tiszteletben tartását. A jogok ismerete és érvényesülése nem öncél. Mindannyiunk közös ügye, egy szebb jövő záloga.